

วิจัยกรุงศรีคาดว่าอุตสาหกรรมมันสำปะหลังในปี 2563-2565 มีแนวโน้มเติบโตได้อย่างจำกัด แม้ความต้องการใช้ในประเทศจะขยายตัวดี แต่การส่งออก (สัดส่วน 64% ของผลผลิตทั้งหมดในประเทศ) มีทิศทางหดตัวตามอุปสงค์จากจีน ผลจาก (1) จีนยังคงมุ่งเน้นการระบายสต็อกข้าวโพดที่มีปริมาณมาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และเอทานอลหันไปใช้ข้าวโพดซึ่งเป็นสินค้าทดแทนมันสำปะหลัง (2) ความต้องการใช้อาหารสัตว์ลดลงจากปัญหาโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (African Swine Fever: ASF) และ (3) จีนหันไปลงทุนผลิตมันสำปะหลังในต่างประเทศมากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงด้านวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมเอทานอล อย่างไรก็ตาม คาดว่าอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังได้ปรับตัวซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงมีโอกาสเติบโตได้ตามความต้องการของตลาดโลกในอุตสาหกรรมอาหาร เครื่องสำอาง และยา

▲ ข้อมูลพื้นฐาน

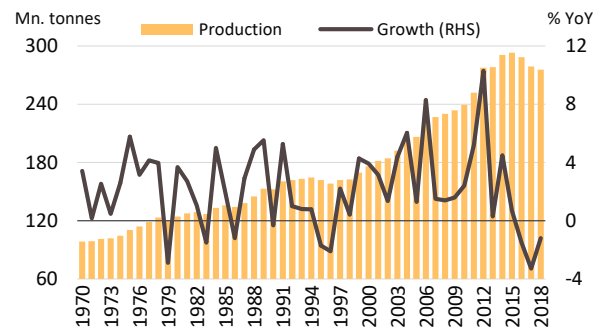
มันสำปะหลังเป็นพืชอาหารที่มีปริมาณแป้งสูง (Carbohydrate-rich crops) ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างน้อย 4 ด้าน หรือ “4F” ประกอบด้วย Food อาหารสำหรับมนุษย์ Feed อาหารเลี้ยงสัตว์ Fuel วัตถุดิบในการผลิตเอทานอลเพื่อใช้เป็นพลังงานชีวภาพ และ Factory ภาคอุตสาหกรรม อาทิ แอลกอฮอล์ กรดมะนาว เครื่องนุ่งห่ม ยา กระดาษ และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มันสำปะหลังมีราคากว่าพืชอาหารที่ให้แบ่งประเภทอื่น อีกทั้งสามารถใช้เป็นวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ทำให้ความต้องการมันสำปะหลังในตลาดโลกเติบโตต่อเนื่อง ส่งผลให้มันสำปะหลังเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 ของโลก รองจากข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าวเจ้า และมันฝรั่ง

ในปี 2561 ผลผลิตมันสำปะหลังทั่วโลกมีประมาณ 275 ล้านตัน (รูปที่ 1) ทวีปแอฟริกาเป็นแหล่งผลิตใหญ่ที่สุดของโลก มีผลผลิตคิดเป็น 61.1% ของผลผลิตทั่วโลก รองลงมาคือทวีปเอเชีย^{1/} (29.0%) อเมริกา (9.8%) และโอเชียเนีย (0.1%) หากพิจารณาเป็นรายประเทศ ไนจีเรียเป็นผู้ผลิตอันดับ 1 ของโลก (สัดส่วน 21.6% ของผลผลิตทั่วโลก) รองลงมาเป็นไทย (10.7%) กานา (7.6%) บราซิล (6.4%) และอินโดนีเซีย (5.9%) (รูปที่ 3) ขณะที่เวียดนามและกัมพูชาที่มีผลผลิตมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นมากในช่วง 10-15 ปีที่ผ่านมา ผลจากการเข้าไปลงทุนของผู้ประกอบการจากประเทศไทยและจีน

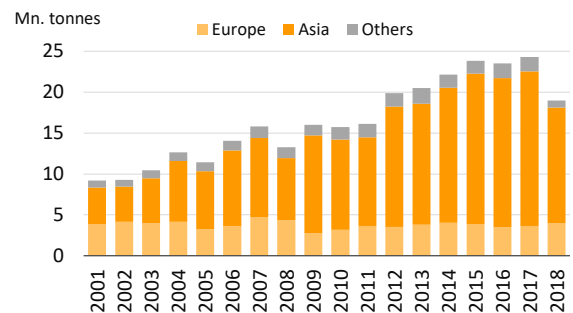
แม้จะเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่ของโลก แต่กลุ่มประเทศในทวีปแอฟริกาเน้นผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก เนื่องจากมันสำปะหลังเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหาร คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ โดยผลิตภัณฑ์หลักได้แก่ หัวมันสดและผลิตภัณฑ์แปรรูป ขณะที่ไทย กัมพูชา และเวียดนามเน้นผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก และกลายเป็นประเทศผู้ส่งออกสำคัญในตลาดโลก (รูปที่ 3) ความต้องการมันสำปะหลังของโลก^{2/} ส่วนใหญ่มาจากประเทศในทวีปเอเชียโดยเฉพาะจีนซึ่งมีปริมาณการนำเข้าคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 36.5% ของปริมาณการนำเข้ามันสำปะหลังทั่วโลก

Figure 1: World Production of Cassava

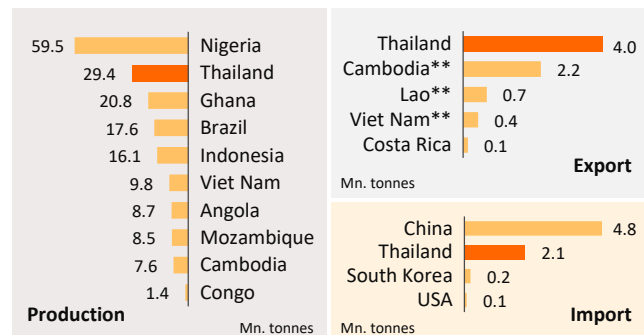
Source: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

Figure 2: Major Destination of Cassava Exports

Note: Others include America region, Africa region and Oceania region
Source: Trade Map

Figure 3: Global Cassava Production and Cassava* Trade Countries (2018)

Note: * Only Cassava Chip and pellet

** Latest Data on 2017 for Cambodia and Lao PDR, and 2015 for Viet Nam
Source: FAO, Trade Map, Krungsri Research

1/ ประเทศในทวีปเอเชียมีความต้องการใช้มันสำปะหลังเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องมากกว่าการบริโภคโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังหลายประเทศเริ่มให้ความสำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหารมากขึ้น โดยเฉพาะในอินเดีย รวมถึงอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ซึ่งมีนโยบายเน้นบริโภคมันสำปะหลังทดแทนข้าว ขณะที่ทวีปละตินอเมริกามีนโยบายส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังเชิงพาณิชย์เพื่อป้อนให้แก่อุตสาหกรรมต่อเนื่องเป็นหลัก

2/ ปี 2561 โลกมีความต้องการใช้มันสำปะหลังเพื่อการบริโภคเฉลี่ยอยู่ที่ 20 กิโลกรัม/คน/ปี (ที่มา: สคก.)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลังตามความต้องการในตลาดส่งออก ในปี 2562 พื้นที่เพาะปลูกมีขนาดประมาณ 8.7 ล้านไร่ ให้ผลผลิตมันสำปะหลังประมาณ 31.1 ล้านตัน^{3/} (รูปที่ 4) โดยกระจุกตัวในจังหวัดนครราชสีมามากที่สุดคิดเป็นสัดส่วน 17.3% ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ รองลงมาเป็นกำแพงเพชร (7.5%) ชัยภูมิ (6.4%) และกาญจนบุรี (5.9%)

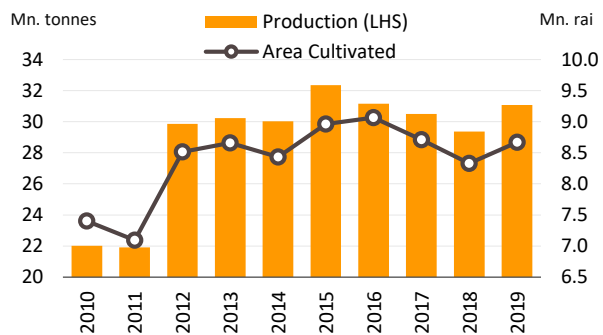
ในปี 2562 โรงงานแปรรูปมันสำปะหลังในไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 423 โรงงาน^{4/} ซึ่งมักตั้งอยู่ใกล้แหล่งเพาะปลูกเพื่อความสะดวกและประหยัดต้นทุนการขนส่ง ส่งผลให้จังหวัดนครราชสีมาที่มีจำนวนโรงงานแปรรูปมากที่สุด รวมทั้งสิ้น 39 โรงงาน ขณะที่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งเลือกทำเลที่ตั้งโรงงานใกล้แหล่งวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกัมพูชาและลาว ซึ่งผู้ประกอบการไทยได้เข้าไปลงทุนตั้งโรงงานแปรรูปขึ้นต้นเพื่อสร้างความมั่นคงด้านวัตถุดิบ อาทิ กาฬสินธุ์ (39 โรงงาน) อุดรธานี (33 โรงงาน) และขอนแก่น (21 โรงงาน) เป็นต้น รวมถึงการตั้งโรงงานใกล้ท่าเรือขนส่งเพื่อการส่งออกได้แก่ ชลบุรี (33 โรงงาน) (รูปที่ 5)

ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ผลิตในไทยแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

- **ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังตากแห้ง (Dried Cassava)** ผลิตภัณฑ์หลักได้แก่มันเส้น (Cassava Chip) ซึ่งใช้เป็นตัวเติมในการผลิตอาหารเลี้ยงสัตว์ แอลกอฮอล์ และกระดมะนาว โดยปัจจุบันไทยมีโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังตากแห้งรวมทั้งสิ้น 307 โรงงาน ส่วนใหญ่เป็นโรงงานมันเส้น 235 โรงงาน คิดเป็น 76% ของจำนวนโรงงานในกลุ่มผลิตภัณฑ์ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ โรงงานกากมันสำปะหลัง 39 โรงงาน (13%) มันสำปะหลังอัดเม็ด 11 โรงงาน (4%) มันสำปะหลังแห้งบด 6 โรงงาน (2%) มันสำปะหลังแปรรูปประเภทอื่นๆ 16 โรงงาน (5%)
- **ผลิตภัณฑ์แป้งมันสำปะหลัง** ผลิตภัณฑ์ขั้นต้น คือ แป้งมันสำปะหลังดิบ (Native Starch) สามารถใช้บริโภคโดยตรงในครัวเรือน (เพื่อประกอบ/ปรุงอาหาร) และใช้เป็นตัวเติมในการผลิตแป้งมันสำปะหลังดัดแปร (Modified Starch) หรือสตาร์ชดัดแปร^{5/} ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง อีกทั้งใช้เป็นตัวเติมในอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้หลากหลาย อาทิ ผงชูรส สารให้ความหวาน ซอสปรุงรส เครื่องสำอาง และยา เป็นต้น ปัจจุบันโรงงานแป้งมันสำปะหลังในไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 102 โรงงาน และโรงงานแป้งมันสำปะหลังดัดแปร 14 โรงงาน โดยทั่วไปการผลิตมันสำปะหลังแปรรูปขั้นต้นส่วนใหญ่จะดำเนินการในช่วงปลายปีถึงต้นปีถัดไปโดยเฉพาะแป้งมันสำปะหลัง เนื่องจากเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวของผลผลิตมันสำปะหลัง (รูปที่ 6)

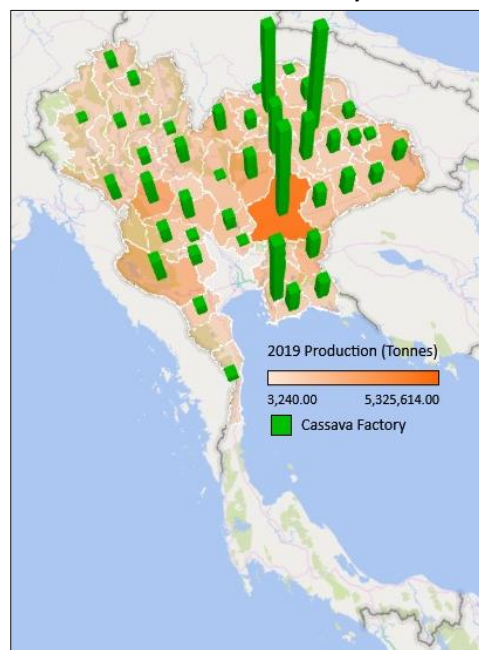
เมื่อพิจารณาโครงสร้างห่วงโซ่อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทย (รูปที่ 8) พบว่า ในปี 2562 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังใช้วัตถุดิบที่มาจากผลผลิตในประเทศ 88.6% ที่เหลืออีก 11.4% นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มันเส้น 1.3 ล้านตัน^{6/} และหัวมันสด 0.9 ล้านตัน รวมถึงวัตถุดิบประเภทแป้งมันสำปะหลังดิบ แป้งมันสำปะหลังดัดแปร และสาชู ทั้งนี้ 36% ของปริมาณวัตถุดิบทั้งหมดจะถูกนำไปใช้ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ อีก 64% จะถูกใช้ในการผลิตเพื่อส่งออก โดยวัตถุดิบหัวมันสดเกือบทั้งหมดจะถูกนำมาแปรรูปเป็นมันเส้นมันอัดเม็ด แป้งมัน และเอทานอล เพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

Figure 4: Thai Cassava Production

Source: Office of Agricultural Economics (OAE), Krungsri Research

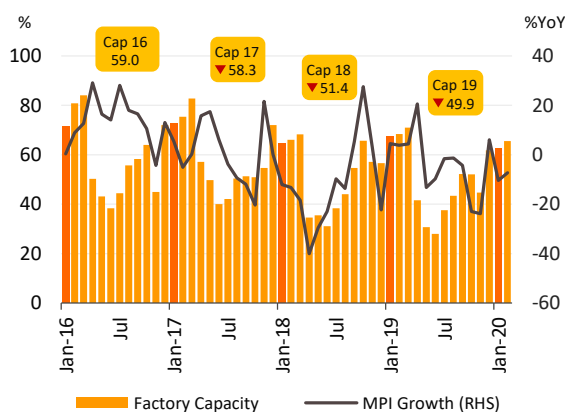
Figure 5: Thailand's Cassava Production and Factory

Note: Cassava factory include cassava pellets, cassava chips, native starch, Modified starch and others (cassava pulp, processed cassava)

Source: OAE, Krungsri Research

Figure 6: Cassava Starch MPI

Source: Office of Industrial Economics (OIE), Krungsri Research

3/ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มันสำปะหลังเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและทนแล้งได้ดี ทำให้สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี แต่ในไทยมักปลูกในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม และมีฤดูกาลเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนธันวาคมถึงมีนาคมปีถัดไป

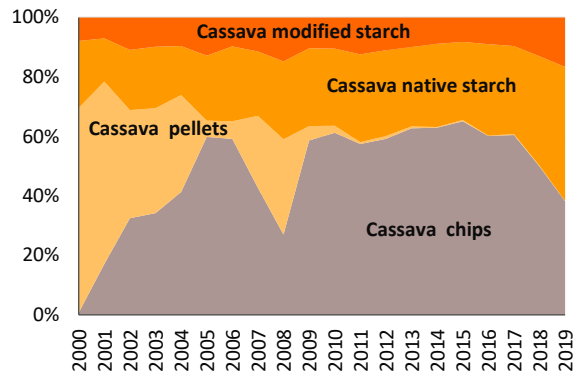
4/ ประกอบด้วยโรงงานมันสำปะหลังแปรรูปหลายประเภท อาทิ มันอัดเม็ด มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง กากมันสำปะหลัง และอื่นๆ (ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมโรงงานอุตสาหกรรม และสมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย)

5/ สตาร์ชดัดแปร (Modified Starch) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำแป้งสตาร์ชหรือแป้งมันสำปะหลังดิบมาเปลี่ยนแปลงสมบัติทางเคมีหรือทางฟิสิกส์ด้วยความร้อน เอนไซม์ หรือสารเคมี ชนิดต่างๆ เพื่อเพิ่มคุณสมบัติเฉพาะ เช่น ความหนืดที่คงตัวมากขึ้น ความคงตัวสูงต่ออุณหภูมิ สภาพความเป็นกรด และแรงเฉือน เป็นต้น เพื่อให้อุปกรณ์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับอุตสาหกรรมต่างๆ

6/ เท่ากับหัวมันสดประมาณ 3.0 ล้านตันหัวมันสด

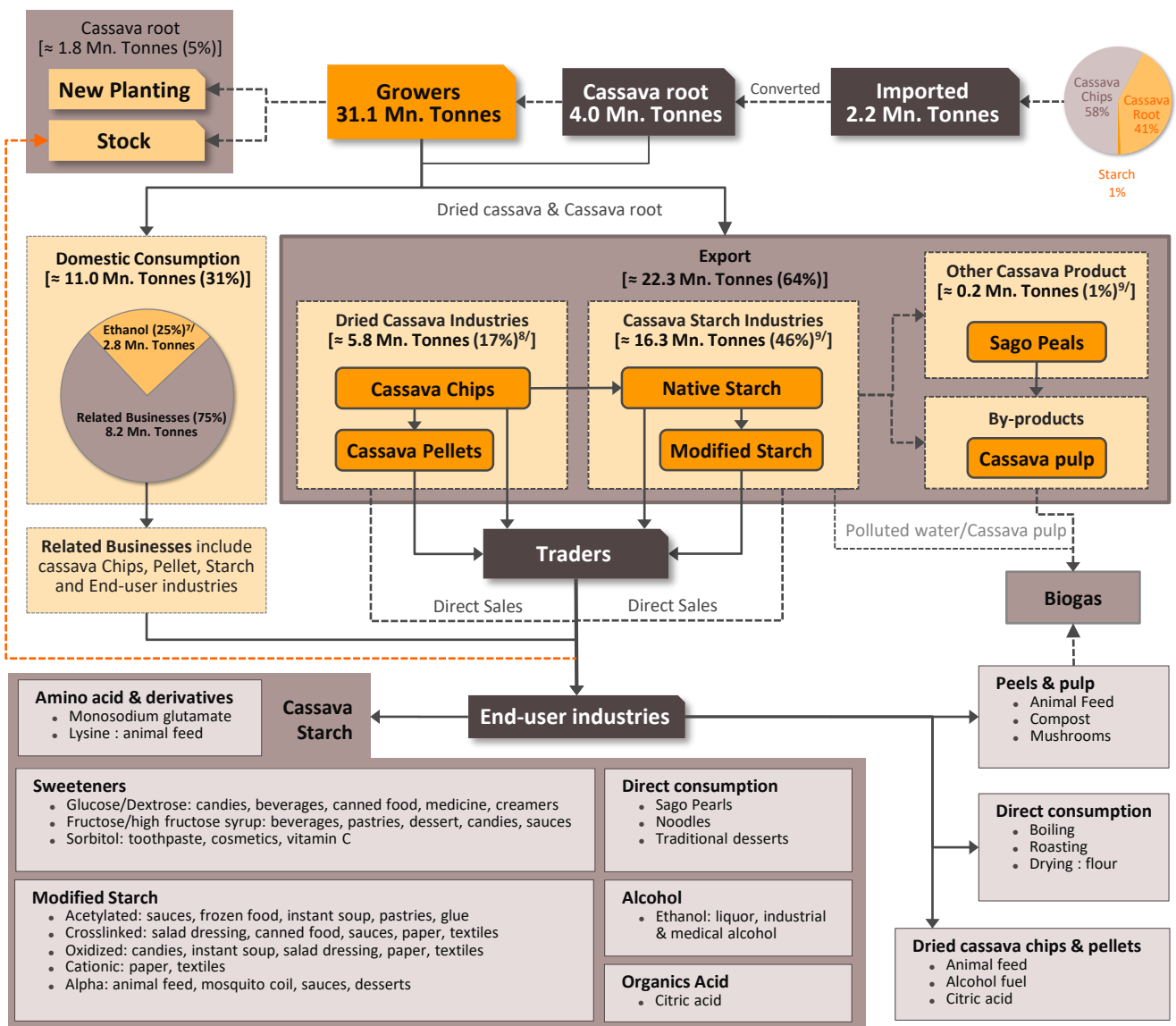
ด้วยความพร้อมระดับสูงสำหรับการเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบมันสำปะหลัง ทำให้ไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยมีส่วนแบ่งในตลาดส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบอยู่ที่ 80% มันเส้น 57% และแป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูป 30% ขณะที่การส่งออกผลิตภัณฑ์มันอัดเม็ดมีปริมาณน้อยมาก ผลพวงจากการที่สหภาพยุโรปซึ่งเป็นตลาดหลักมีนโยบายลดการนำเข้ามันอัดเม็ดและหันไปใช้วัตถุดิบอื่นทดแทนตั้งแต่ปี 2548 (รูปที่ 7) ส่งผลให้โครงสร้างตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยเปลี่ยนจากการพึ่งพาตลาดยุโรปเป็นหลักมาเป็นการพึ่งพาตลาดภูมิภาคเอเชียเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะจีนซึ่งเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 ด้วยสัดส่วน 64% ของปริมาณส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทย (รูปที่ 9)

Figure 7: Thai Exports of Cassava Products (By Volume)

Source : Ministry of Commerce (MOC), Krungsri Research

Figure 8: The Supply Chain of Thai Cassava Sector (2019)

Note: [...] แสดงถึงสัดส่วนของวัตถุดิบมันสำปะหลังที่ถูกนำไปใช้ในการผลิต

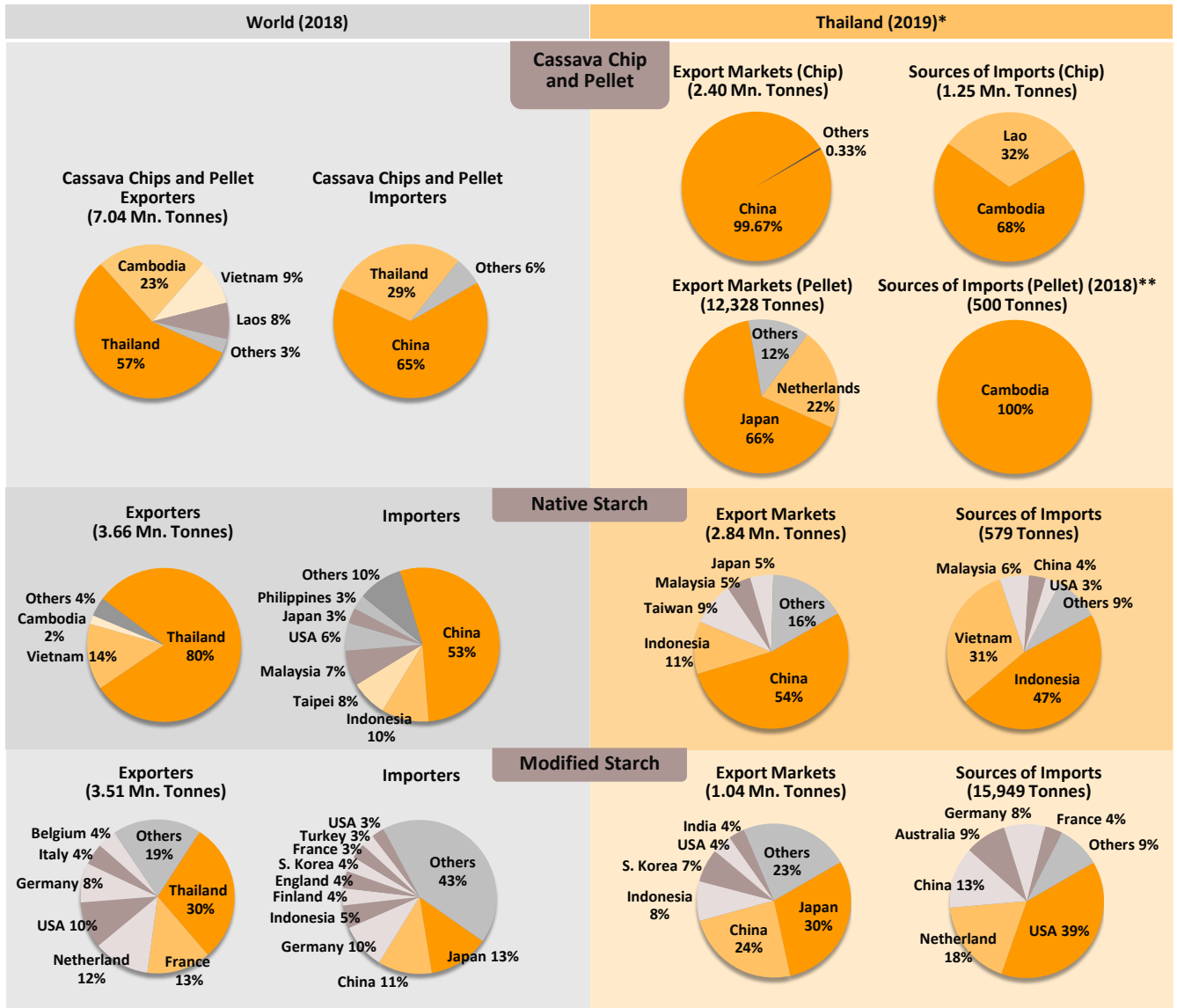
Source: Trade Map, MOC, OAE, Krungsri Research

7/ การผลิตเอทานอล 1 ลิตร ใช้วัตถุดิบหัวมันสด 6.25 กก.

8/ การผลิตมันเส้น หรือ มันอัดเม็ด 1 กก. ใช้วัตถุดิบหัวมันสด 2.42 กก.

9/ การผลิตแป้งมันสำปะหลัง 1 กก. ใช้วัตถุดิบหัวมันสด 4.20 กก.

Figure 9: Cassava Exports and Imports of World & Thailand by Type

Note: * ไม่รวมการนำเข้าที่เป็น Reimport

** ปี 2019 ไทยไม่ได้มีการนำเข้ามันสำปะหลังอัดเม็ด

Source: Trade Map, MOC, Krungsri Research

- **แป้งมันสำปะหลังดิบ** มีสัดส่วน 43.2% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทยในปี 2562 ตลาดส่งออกหลักคือ จีน (สัดส่วน 54% ของมูลค่าส่งออกแป้งมันสำปะหลังดิบของไทย) รองลงมาเป็นอินโดนีเซีย (11%) ไต้หวัน (9%) มาเลเซีย (5%) และญี่ปุ่น (5%) ทั้งนี้ความต้องการขึ้นอยู่กับทิศทางอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร กระดาษ เครื่องดื่ม และสิ่งทอ เป็นต้น
- **มันเส้น** มีสัดส่วน 36.6% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทย เกือบทั้งหมดส่งออกไปจีน (สัดส่วน 99% ของปริมาณส่งออกมันเส้นทั้งหมดของไทยในปี 2562) เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์^{10/} แอลกอฮอล์ กรดมะนาว และเอทานอล จากโครงสร้างตลาดส่งออกที่กระจุกตัวทำให้ไทยมีอำนาจต่อรองกับคู่ค้าและมีความเสี่ยงด้านตลาดสูงหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเข้าของประเทศคู่ค้า ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2562 จีนลดการนำเข้ามันเส้นโดยหันไปใช้ข้าวโพดในประเทศ ทำให้การส่งออกของไทยได้รับผลกระทบอย่างมาก
- **แป้งมันสำปะหลังดัดแปร** เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูง มีสัดส่วน 15.8% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทย ความต้องการบริโภคในตลาดโลกขยายตัวค่อนข้างดีตามทิศทางของอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อาทิ เครื่องสำอาง และยา ตลาดส่งออกสำคัญ คือ ญี่ปุ่น (สัดส่วน 30% ของมูลค่าการส่งออกแป้งมันสำปะหลังดัดแปรของไทยในปี 2562) ตามด้วยจีน (24%) อินโดนีเซีย (8%) และเกาหลีใต้ (7%)
- **มันอัดเม็ด** ปริมาณการส่งออกลดลงเป็นลำดับ โดยในปี 2562 มีสัดส่วนเพียง 0.2% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทย ผลจากการที่สหภาพยุโรปมีนโยบายลดการนำเข้ามันอัดเม็ดจากไทยตั้งแต่ปี 2548^{11/}

10/ การผลิตอาหารเลี้ยงสัตว์จะใช้มันเส้นผสมกับกากถั่วเหลืองในสัดส่วน 87:13 เพื่อให้คุณค่าทางสารอาหารเทียมเท่ากับข้าวโพด

11/ การปฏิรูปนโยบายการเกษตรร่วม (The Common Agricultural Policy Reform หรือ CAP Reform) ของ EU ในปี 2548 ทำให้ประเทศสมาชิก EU หันไปบริโภคทรัพยากรอื่นภายในกลุ่มสมาชิกแทนการนำเข้ามันอัดเม็ดจากไทย ทำให้มันจากนั้นเป็นต้นมาผู้ประกอบการมันอัดเม็ดของไทยเปลี่ยนมาผลิตมันเส้นเพื่อการส่งออกมากขึ้น

- **ผลิตภัณฑ์แปรรูปประเภทอื่นๆ** สัดส่วน 4.2% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดของไทย ประกอบด้วย หัวมันสำปะหลัง สาคุที่ทำจากแป้งมันสำปะหลัง และกากมันสำปะหลัง ตลาดส่งออกสำคัญคือ เกาหลีใต้ (สัดส่วน 32% ของมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้ของไทย ในปี 2562) ตามด้วยนิวซีแลนด์ (22%) จีน (16%) และตุรกี (15%)

สำหรับความต้องการใช้มันสำปะหลังภายในประเทศ นอกจากจะใช้เพื่อการบริโภคโดยตรงในครัวเรือนและเพื่อผลิตอาหารเลี้ยงสัตว์แล้ว ยังใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อาทิ อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เครื่องดื่ม ยา เครื่องสำอาง เคมีภัณฑ์ และแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการขนาดใหญ่มีการพัฒนาต่อยอดทางธุรกิจโดยการผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลัง รวมถึงการผลิตไฟฟ้าชีวมวลจากกากมันสำปะหลังและของเสียจากโรงงานเพื่อใช้เองและจำหน่ายเชิงพาณิชย์ (ตารางที่ 1)

สถานการณ์ที่ผ่านมา

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยเติบโตอย่างมากในช่วงปี 2555-2557 ตามการขยายตัวของตลาดส่งออกเป็นสำคัญโดยเฉพาะจีน ส่งผลให้ในช่วงเวลาดังกล่าวปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังขยายตัวเฉลี่ย 16.6% ต่อปี จากปัจจัยหนุนได้แก่

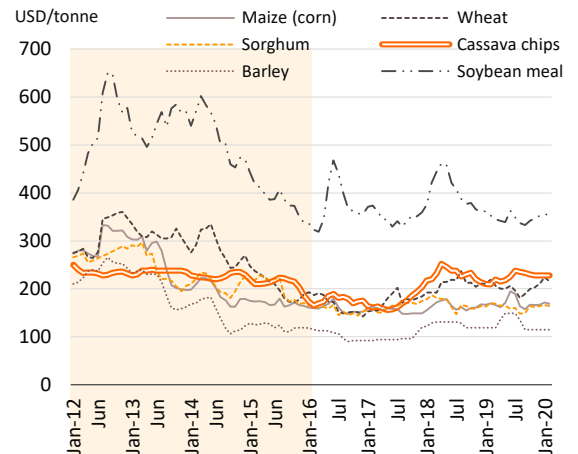
- **ความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของจีนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ** นอกจากนี้ รัฐบาลจีนสนับสนุนตั้งโรงงานผลิตเอทานอลในพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศ ซึ่งเป็นหนึ่งในแผนพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพของจีนรอบที่ 1.5 (1.5 G biofuel) เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันและปัญหาหมอกพิษทางอากาศ ส่งผลให้ความต้องการมันเส้นเพื่อใช้ในการผลิตเอทานอลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- **ความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องของจีนเพิ่มขึ้น** เนื่องจากมันสำปะหลังมีราคาถูกกว่าพืชอาหารที่ให้แข่งขันได้อื่นๆ (รูปที่ 10) แต่มีอัตราการใช้ให้แบ่งหรือให้พลังงานสูงกว่าโดยเปรียบเทียบ นอกจากนี้ ราคามันสำปะหลังในตลาดโลกมีความผันผวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าโภคภัณฑ์อื่นๆ เช่น กากถั่วเหลือง ข้าวสาลี ข้าวโพด และข้าวฟ่าง (รูปที่ 11) ทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต่อเนื่องสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ง่าย
- **การส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยได้รับอานิสงส์จากนโยบายภาคเกษตรของรัฐบาลจีน** ประกอบด้วย (1) นโยบายด้านความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ในปี 2551 รัฐบาลจีนควบคุมการบริโภคข้าวโพด โดยจำกัดให้ใช้เพื่อผลิตอาหารเลี้ยงสัตว์เท่านั้น ส่งผลให้ความต้องการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพิ่มขึ้น อาทิ แอลกอฮอล์ กระดาษนา เอทานอล เป็นต้น และ (2) มาตรการประกันราคาสินค้าเกษตรและนโยบายปกป้องเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในประเทศ รัฐบาลจีนกำหนดภาษีนำเข้าข้าวโพดในอัตราสูงถึง 65% (ส่วนใหญ่นำเข้าจากสหรัฐฯ) ขณะที่ภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากไทยมีอัตรา 0% ตามความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Agreement: ACFTA) ส่งผลให้ต้นทุนการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทยต่ำกว่าการนำเข้าข้าวโพดจากประเทศตะวันตกอย่างมาก

Table 1: Thai Ethanol Production

Ethanol Factory	Installed Capacity (liters/day)
Cassava Root (1)	840,000
1. Thai Ethanol Power PCL.	130,000
2. Taiping Ethanol Co., Ltd.	150,000
3. E85 Co., Ltd.	500,000
4. Fakwanti Co., Ltd.	60,000
Cassava Chips (2)	690,000
1. Saphit Green Energy Co., Ltd.	200,000
2. P.S.C Starch Products PCL.	150,000
3. T.P.K. Ethanol Co., Ltd. (phase I)	340,000
Cassava Root and Chips (3)	550,000
1. Ubon Bio Ethanol Co., Ltd.	400,000
2. Bangchak Bioethanol Co., Ltd.	150,000
Cassava Chips and Molasses (4)	900,000
1. Rajburi Ethanol Co., Ltd.	150,000
2. E.S. Power Co., Ltd.	150,000
3. Thai Alcohol PCL.	200,000
4. Thai Agro Energy PCL. (Danchang)	200,000
5. Impress Ethanol Co., Ltd.*	200,000
Total (1)+(2)+(3)+(4)	2,980,000
Number 12 Ethanol Factory (Molasses + Cane Juice) (5)	2,910,000
Total (1)+(2)+(3)+(4)+(5)	5,890,000

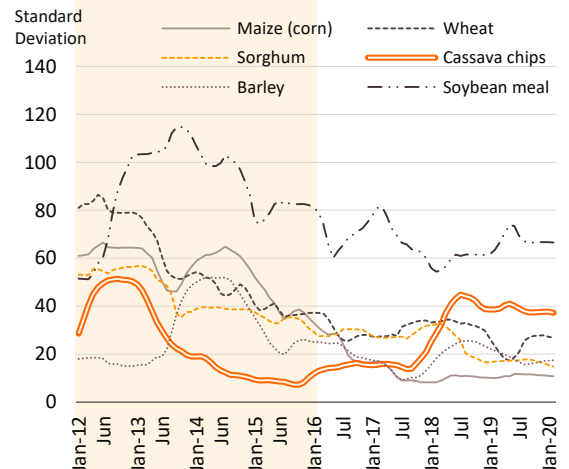
Note: * The producer can use 3 raw materials (cassava root, chips and molasses). Source: Department of Alternative Energy Development and Efficiency (DEDE)

Figure 10: Global Animal Feed Price

Source: World Bank, ThaiFeedmill, Krungsri Research

Figure 11: Fluctuation of Global Animal Feed Price

Source: World Bank, ThaiFeedmill, Krungsri Research

นับตั้งแต่ปี 2558 อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยอยู่ในช่วงขาลงอย่างชัดเจน โดยในปี 2558 ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยขยายตัวเพียง 4.3% ก่อนจะหดตัว 3.6% ในปี 2559 และ 0.7% ในปี 2560 ผลจากราคาพืชอาหารอื่นๆ ในตลาดโลกปรับตัวลดลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าราคามันสำปะหลัง (รูปที่ 10) ขณะเดียวกันราคาข้าวโพดในจีนได้ลดลงเป็นลำดับ จากราคาสูงสุดที่ 431 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน ในไตรมาส 3 ปี 2557 (ล่าสุดอยู่ที่ 273 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563) (รูปที่ 12) หลังจากรัฐบาลจีนทยอยลดการประกันราคาข้าวโพด และต่อมาในปี 2559 ได้ยกเลิกมาตรการประกันราคาในที่สุด ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังลดลง

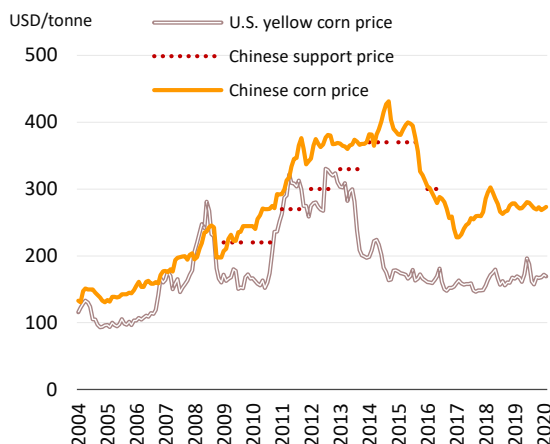
ในปี 2561 อุตสาหกรรมมันสำปะหลังเผชิญภาวะหดตัวรุนแรงของตลาดส่งออกโดยเฉพาะจีน (รูปที่ 13) สาเหตุหลักมาจาก (1) จีนมีนโยบายสนับสนุนการบริโภคข้าวโพดภายในประเทศมากขึ้นเพื่อระบายสต็อกข้าวโพดที่มีปริมาณมากเกือบ 200 ล้านตัน (รูปที่ 14) ทำให้โรงงานผลิตเอทานอลบางแห่งปิดกิจการหรือเปลี่ยนสายพานการผลิตไปใช้ข้าวโพดแทนมันสำปะหลัง (2) จำนวนปศุสัตว์โดยเฉพาะสุกรในจีนลดลงมาก ผลจากโรคระบาดอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (African Swine Fever: ASF)^{12/} ทำให้ความต้องการมันสำปะหลังในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ลดลง และ (3) ราคาพืชอาหารที่ให้แบ่งประเภทอื่นๆ ปรับลดลง ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังหดตัว 26.1% อยู่ที่ 8.3 ล้านตัน โดยเฉพาะมันเส้นที่หดตัว 38.1% อยู่ที่ 4.0 ล้านตัน (จาก 6.4 ล้านตัน ในปี 2560)

ผลผลิตในประเทศอยู่ที่ 29.4 ล้านตัน หดตัว 3.7% ต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2559 เนื่องจากเกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่น ภายหลังจากราคามันสำปะหลังตกต่ำ (ราคาเฉลี่ยในปี 2559-2560 อยู่ที่ 1.4-1.8 บาท/กก. ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิต^{13/}) นอกจากนี้ ผลผลิตบางส่วนได้รับผลกระทบจากภาวะภัยแล้ง ในทางตรงกันข้ามความต้องการในประเทศยังคงอยู่ในเกณฑ์ดี ส่งผลให้สต็อกภายในประเทศทยอยปรับลดลง ปัจจัยดังกล่าวทำให้ราคาหัวมันสดในปี 2561 ปรับขึ้นอย่างมีนัยสำคัญมาอยู่ที่ 2.38 บาท/กก. เพิ่มขึ้น 69.7% จากปี 2560 ส่งผลให้ราคาส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังปรับขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเป็นการปรับขึ้นในทุกผลิตภัณฑ์ และทำให้มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพิ่มขึ้น 10.4% อยู่ที่ 3.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แม้ว่าปริมาณส่งออกจะหดตัวแรง

ปี 2562 อุตสาหกรรมมันสำปะหลังเผชิญแรงกดดันจากการเพิ่มขึ้นของอุปทานและการหดตัวของความต้องการจากต่างประเทศ

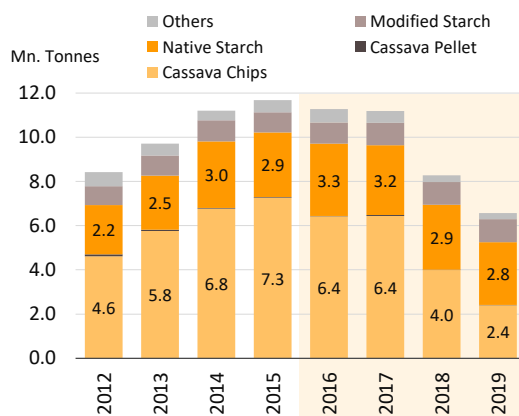
- ผลผลิตมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นสู่ระดับสูงสุดในรอบ 3 ปี อยู่ที่ 31.1 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 5.8% จากปี 2561 อยู่ที่ 29.4 ล้านตัน (ผลผลิตสูงสุดเป็นประวัติการณ์ อยู่ที่ 32.4 ล้านตันในปี 2558) ตามการขยายพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากเกษตรกรได้รับแรงจูงใจจากการปรับขึ้นของราคามันสำปะหลังในปี 2561 (รูปที่ 15) ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประเมินพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่ให้ผลผลิตในปี 2562 อยู่ที่ 8.67 ล้านไร่ เพิ่มขึ้น 4.1% จากปี 2561 นอกจากนี้ สภาพอากาศและปริมาณน้ำเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ทำให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มเป็น 3,586 กิโลกรัม (+1.7%)

Figure 12: Chinese and U.S. Corn Price

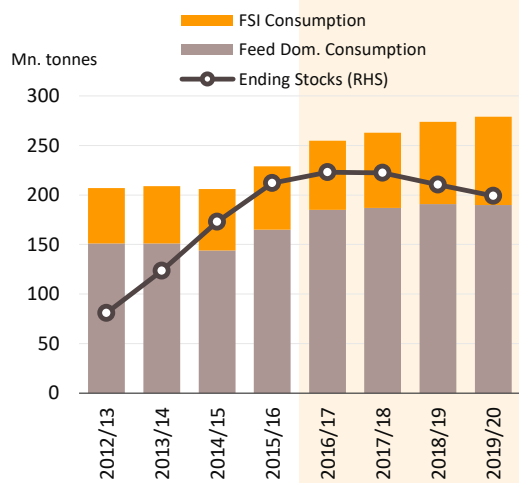
Source: Bloomberg, China National Grain and Oils Information Center, Krungsri Research

Figure 13: Thai Cassava Exports

Source: MOC, Krungsri Research

Figure 14: Chinese Corn Consumption and Ending Stock

Note: FSI Consumption includes Food, Seed and Industrial consumption
Source: U.S. Department of Agriculture (USDA), Krungsri Research

12/ Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA) of China confirmed its first ASF outbreak in Liaoning Province on 3 August 2018 (Source: FAO)

13/ ในปี 2561 ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ 1.85 บาท

- **คำสั่งซื้อจากต่างประเทศยังคงซบเซา** โดยเฉพาะจากจีน ผลจากนโยบายลดการนำเข้ามันสำปะหลัง ส่งผลให้ปริมาณส่งออกมันสำปะหลังของไทยในปี 2562 หดตัว 20.7% อยู่ที่ 6.6 ล้านตัน (เทียบกับ 8.3 ล้านตันในปี 2561) แบ่งเป็น

- **แป้งมันสำปะหลังดิบ: ปริมาณส่งออก 2.8 ล้านตัน มูลค่า 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ** หดตัว 3.5% และ 10.7% ตามลำดับ ผลจากราคาวัตถุดิบอื่นโดยเฉพาะข้าวโพดและข้าวสาลีปรับตัวลดลง (รูปที่ 16) ทำให้ความต้องการมันสำปะหลังจากไทยลดลง เนื่องจากวัตถุดิบดังกล่าวสามารถใช้ทดแทนมันสำปะหลังในอุตสาหกรรมที่ขั้นตอนการผลิตไม่ซับซ้อน อาทิ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม กระดาษ กาว สิ่งทอ และไม้อัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังสร้างแรงกดดันด้านราคา ทำให้ราคาส่งออกของไทยปรับตัวลดลง 8.2% อยู่ที่ 439 ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน

- **มันเส้น: ปริมาณส่งออก 2.4 ล้านตัน มูลค่า 520.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ** หดตัว 39.8% และ 41.5% ตามลำดับ ปัจจัยลบมาจาก (1) ราคาข้าวโพดในจีนปรับตัวลดลงมาก หลังรัฐบาลจีนยกเลิกมาตรการอุดหนุนราคาข้าวโพดในประเทศ ขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมต่อเนื่องหันไปใช้ข้าวโพดทดแทนเพื่อระบายสต็อกสะสมที่อยู่ในระดับสูง (2) โรคระบาดอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (ASF) ทำให้ความต้องการมันสำปะหลังเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ลดลง ทั้งนี้ ปัจจัยดังกล่าวยังส่งผลให้ราคาส่งออกหดตัว 2.6% อยู่ที่ 221 ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน

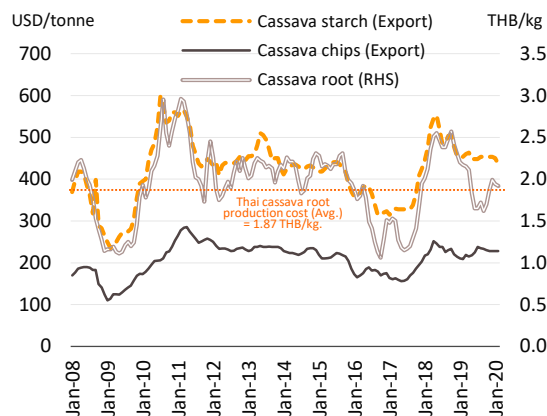
- **แป้งมันสำปะหลังคัดแปร: ปริมาณส่งออก 1.0 ล้านตัน มูลค่า 769.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ** ขยายตัว 0.4% และ 0.7% ตามลำดับ ตามการเติบโตของความต้องการในตลาดญี่ปุ่น จีน อินเดีย และเกาหลีใต้ สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมสำคัญ อาทิ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม (ที่ต้องใช้คุณสมบัติเฉพาะ) ยา เครื่องสำอาง พิมพ์ผ้า พลาสติกชีวภาพ เป็นต้น จากความต้องการที่เพิ่มขึ้นและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ทำให้ราคาส่งออกยังปรับขึ้นได้บ้าง (+0.4%) เฉลี่ยอยู่ที่ 739 ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน

- **มันอัดเม็ด: ปริมาณส่งออก 1.2 หมื่นตัน มูลค่า 3.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ** ขยายตัว 8.3% และ 16.6% ตามลำดับ ตลาดหลักคือญี่ปุ่นซึ่งมีความต้องการนำเข้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

- **ความต้องการในประเทศยังคงปรับเพิ่มขึ้น** ตามการเติบโตของอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีมูลค่าเพิ่มสูง อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร สรรให้ความหวาน และเอทานอล ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขยายสายการผลิตของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพื่อเพิ่มฐานรายได้ ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประเมินความต้องการใช้หัวมันสดปี 2562 เพิ่มขึ้น 13.1% อยู่ที่ 11.0 ล้านตัน แบ่งเป็น (1) 8.2 ล้านตัน ใช้ในภาคครัวเรือนและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และ (2) 2.8 ล้านตัน สำหรับใช้ในภาคพลังงาน^{14/} (รูปที่ 17)

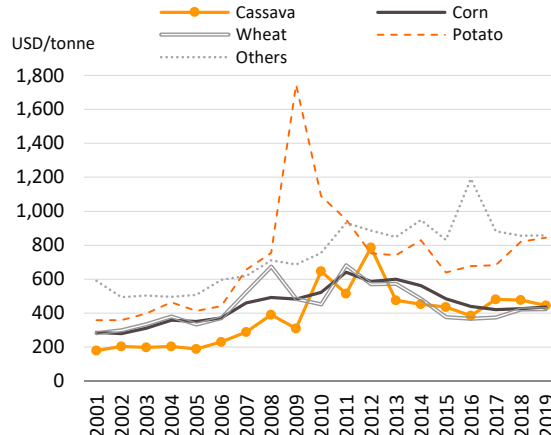
- **ราคาหัวมันสดในประเทศปรับตัวลดลงจากภาวะอุปทานส่วนเกิน** อยู่ที่ 1.89 บาท/กก. ลดลง 20.6% จากปี 2561 เนื่องจากผลผลิตมันสำปะหลังปรับเพิ่มขึ้นจากการขยายพื้นที่เพาะปลูก แต่ความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังแปรรูปในตลาดส่งออกปรับลดลง 1.7 ล้านตัน ทำให้คาดว่าสต็อกหัวมันสด ณ สิ้นปี 2562 จะอยู่ที่ 1.3 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 0.4 ล้านตัน ณ สิ้นปี 2561

Figure 15: Thai Cassava Prices

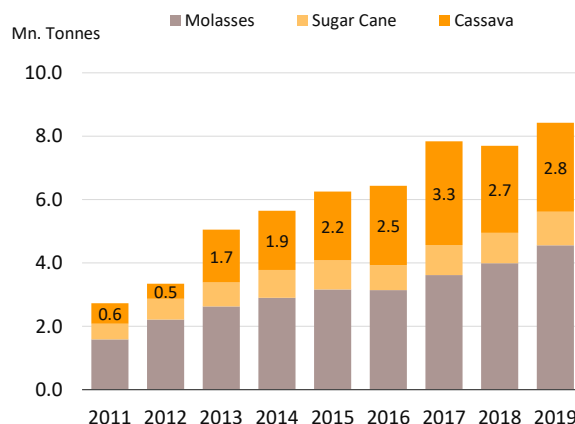
Source: OAE, Tapiocathai

Figure 16: Global Cereal Starch Prices

Source : Trade Map, Krungsri Research

Figure 17: Thailand Ethanol Raw Material Demand

Source: DEDE, Krungsri Research

แนวโน้มอุตสาหกรรม

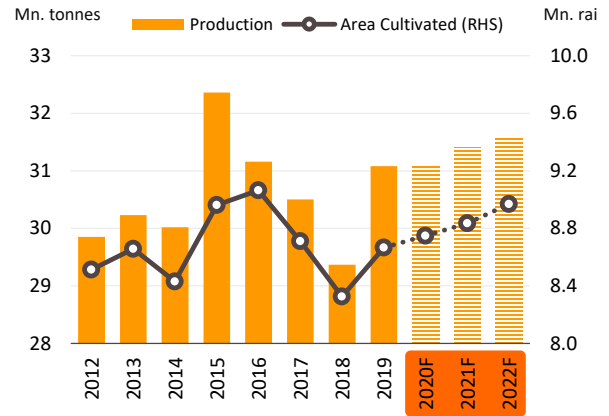
ความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยในปี 2563-2565 มีแนวโน้มกลับมาเติบโตได้เล็กน้อยหลังจากหดตัวติดต่อกันหลายปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการผลิต: คาดว่าผลผลิตมันสำปะหลังจะขยายตัวเฉลี่ย 0.5-1.0% ต่อปี ตามการขยายพื้นที่เพาะปลูก (รูปที่ 18) เนื่องจากเกษตรกรมีแรงจูงใจด้านราคา อานิสงส์จากโครงการประกันรายได้ของภาครัฐ ส่งผลให้ราคาหัวมันสดมีแนวโน้มปรับขึ้นมาอยู่ที่ 2.1-2.2 บาท/กก. ซึ่งสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ยที่ 1.9 บาท/กก. (รูปที่ 19)

ด้านอุปสงค์: ความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในประเทศมีแนวโน้มขยายตัวเฉลี่ย 2.5-3.5% ต่อปี โดยเฉพาะความต้องการเพื่อนำไปผลิตเป็นเอทานอล สำหรับตลาดส่งออก คาดว่าปริมาณส่งออกโดยรวมจะเติบโตเฉลี่ย 1.5-2.5% ต่อปี (รูปที่ 20) โดยรายละเอียดของแต่ละผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

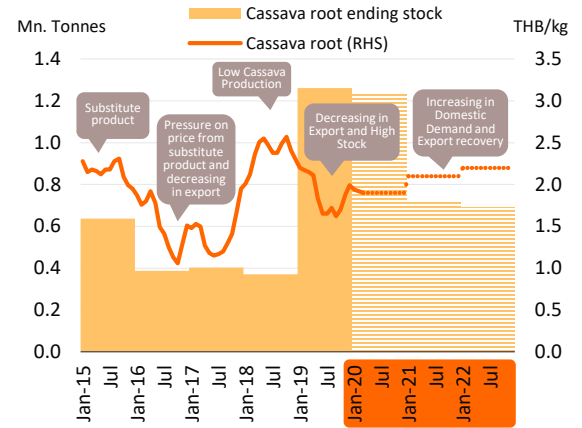
- **แป้งมันสำปะหลังดิบ:** คาดปริมาณส่งออกเติบโตเฉลี่ย 1.0-2.0% ต่อปี ตามความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ประกอบกับราคาแป้งมันสำปะหลังดิบมีทิศทางลดลง อย่างไรก็ตาม ธุรกิจยังเผชิญแรงกดดันจาก (1) การแข่งขันด้านราคาจากแป้งอัญชันอื่น (เช่น แป้งข้าวโพด ข้าวสาลี) ที่ราคาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และ (2) จีนเพิ่มสัดส่วนการบริโภคข้าวโพดที่ผลิตในประเทศเพื่อระบายสต็อกที่มีปริมาณมาก (รูปที่ 21)
- **มันเส้น:** คาดว่าปริมาณส่งออกจะขยายตัวเฉลี่ย 1.0-2.0% ต่อปี ปัจจัยหนุนจากการเร่งกระจายตลาดส่งออกไปยังตลาดใหม่ๆ ในเอเชีย อาทิ เวียดนาม พิลิปปินส์ อินเดีย และสิงคโปร์ เพื่อลดทอนผลกระทบจากการชะลอตัวของตลาดจีน ผลจาก (1) จีนหันมาใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทดแทนมันสำปะหลัง (2) โรคระบาดในสุกร (ASF) ทำให้ความต้องการใช้มันสำปะหลังเพื่อเป็นอาหารสัตว์ลดลง ซึ่งคาดว่าจะต้องใช้เวลาในการควบคุมโรคและการฟื้นตัวของจำนวนสุกรอย่างน้อย 2-3 ปี และ (3) จีนมีการลงทุนพื้นที่เพาะปลูกและโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังขึ้นต้นในต่างประเทศ^{15/} สำหรับตลาดในประเทศ ได้รับอานิสงส์จาก (1) นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนใช้เอทานอลในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามความต้องการใช้น้ำมันแก๊ซโซลล์ E20 และ E85 และ (2) การแพร่ระบาดของ COVID-19 กระตุ้นความต้องการใช้มันเส้นเพื่อผลิตแอลกอฮอล์ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบ อีกทั้งยังได้รับอานิสงส์จากที่ทั่วโลกมีความกังวลและตื่นตัวต่อสถานการณ์ จึงมีการกักตุนสินค้าเกษตรเพื่อสำรองไว้สำหรับความมั่นคงทางอาหาร
- **แป้งมันสำปะหลังดัดแปร:** คาดปริมาณส่งออกจะเติบโต 2.0-3.0% ต่อปี ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมขึ้นปลาย อาทิ เครื่องสำอาง อาหาร และยา เป็นต้น
- **มันสำปะหลังอัดเม็ด:** คาดปริมาณส่งออกหดตัวต่อเนื่อง จากความต้องการที่ยังอยู่ในระดับต่ำและไม่สม่ำเสมอ โดยจะมีความต้องการเฉพาะช่วงที่เกิดปัญหาขาดแคลนธัญพืชชนิดอื่นๆ

Figure 18: Thailand Cassava Root Production Forecast

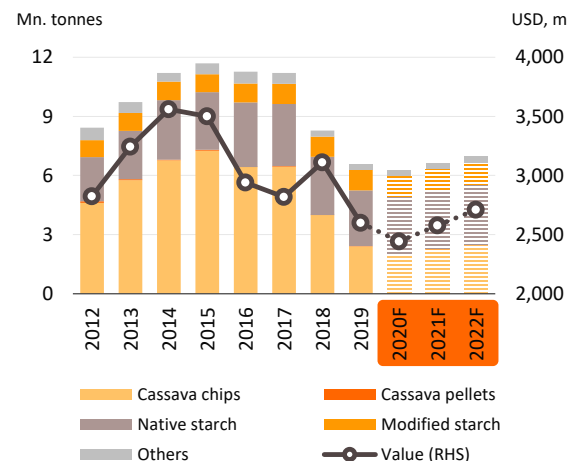
Source: OAE, Krungsri Research

Figure 19: Thai Cassava Prices Forecast

Source: OAE, Tapiocathai, Krungsri Research

Figure 20: Thailand Cassava Product Exports Forecast

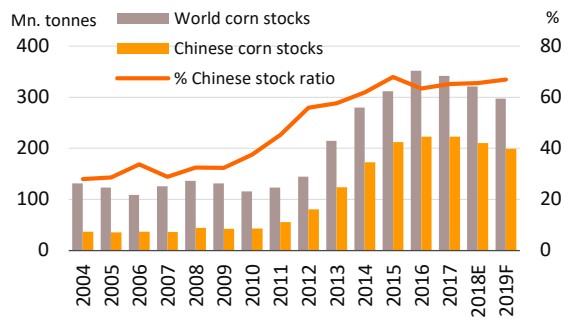

Source: MOC, Krungsri Research

15/ จีนได้ลงทุนเพาะปลูกพืชในหลายประเทศ อาทิ กัมพูชา (ปลูกยางพารา อคาเซีย มันสำปะหลัง และข้าว) ลาว (ส่วนใหญ่ลงทุนในจังหวัดทางตอนเหนือของลาวซึ่งติดชายแดนจีน โดยปลูกยางพารา ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่ว มันสำปะหลัง และพืชไร่และพืชไร่) เมียนมา (ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าว ผลไม้ประเภทกล้วย และแตงโม) ที่มา: Chinese Agriculture in Southeast Asia: Investment, Aid and Trade in Cambodia, Laos and Myanmar

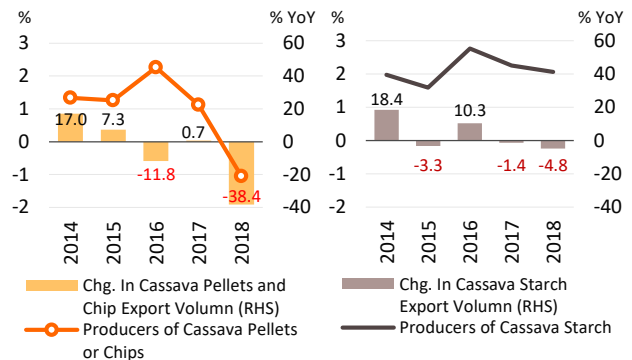
ด้านผู้ประกอบการ: คาดว่าผู้ผลิตมันเส้นและแป้งมันสำปะหลังดิบจะเผชิญการแข่งขันด้านราคารุนแรง และมีผลกดดันมาร์จิ้นของธุรกิจให้อยู่ในระดับต่ำต่อไป (รูปที่ 22-23) แต่ผู้ผลิตแป้งมันสำปะหลังคัดแปรรูปจะมีผลประกอบการและมาร์จิ้นที่ดีกว่า เนื่องจากการแข่งขันด้านราคาในอุตสาหกรรมนี้ไม่รุนแรงนัก นอกจากนี้ การขยายการลงทุนในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (อาทิ โรงงานผลิตเอทานอล โรงงานไฟฟ้าชีวมวล) รวมทั้งการแตกไลน์ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสูงจะช่วยเพิ่มฐานรายได้และลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดส่งออก ประกอบกับการผลิตไฟฟ้าใช้เองช่วยลดต้นทุนของโรงงาน ด้านผู้ผลิตมันสำปะหลังอัดเม็ดจะยังคงเผชิญความเสี่ยงจากการต้องการของตลาดส่งออกที่ซบเซา

Figure 21: Global and Chinese Corn Stocks

Source: USDA, Krungsri Research

Figure 22: Net Profit Margin (NPM)

Source: Department of Business Development (DBD), OAE, Krungsri Research

ปัจจัยที่ต้องติดตามในระยะถัดไป

ปัจจัยบวก

- **ระยะสั้น (ปี 2563-2564)** ได้แก่ ความตื่นตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้ (1) คำสั่งซื้อมันสำปะหลังเร่งตัวขึ้นตามความต้องการเพื่อนำไปผลิตเป็นแอลกอฮอล์และผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบ และ (2) ความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมอาหารเพิ่มสูงขึ้น เพื่อสำรองไว้สำหรับความมั่นคงทางอาหาร
- **ระยะยาว (ปี 2565 เป็นต้นไป)** ความต้องการใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลเพื่อใช้เป็นพลังงานทางเลือกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตามนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ

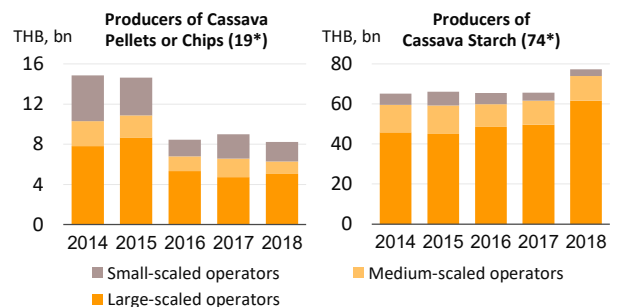
ปัจจัยท้าทาย

- **ระยะสั้น** ประกอบด้วย (1) ผลผลิตมีความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับ (a) ปัจจัยด้านราคา (b) สภาพภูมิอากาศ (รูปที่ 24) และ (c) ความเสี่ยงจากการระบาดของโรคใบด่างมันสำปะหลัง และ (2) ความต้องการใช้ในตลาดโลกยังถูกจำกัดจาก (a) จินลการนำเข้าและหันไปใช้พืชชนิดอื่นทดแทน และ (b) ความต้องการอาหารเลี้ยงสัตว์ลดลงจากปัญหาโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรที่ยืดเยื้อ
- **ระยะยาว** ได้แก่ (1) ปัญหาแย่งชิงวัตถุดิบหัวมันสดเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูง และอุตสาหกรรมที่รัฐให้การสนับสนุน (2) การพึ่งพาดูดเงินในสัดส่วนสูงทำให้ธุรกิจมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของจีน และ (3) ภาวะการแข่งขันในตลาดโลกสูงขึ้น โดยเฉพาะจากเวียดนามและกัมพูชา ซึ่งอาจสร้างแรงกดดันต่อราคาส่งออกและมาร์จิ้นของธุรกิจ

พระราชบัญญัติการแบ่งปันผลประโยชน์มันสำปะหลัง

- ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2562 เป็นต้นมา โดยหากพ.ร.บ. มีผลบังคับใช้อาจส่งผลกระทบต่อมาร์จิ้นของธุรกิจ

Figure 23: Total Revenue

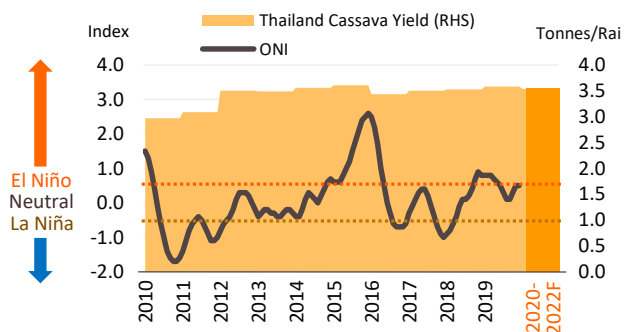
Note :

1) * number of operations

2) Figure 22-23, this data includes the company who registered with the Department of Business Development (DBD), but excludes operators failing to submit successive financial statements, and inactive businesses.

Source: DBD, Krungsri Research

Figure 24: Oceanic Niño Index and Thailand Cassava Yield

Note: 1/ index > +0.5, meaning the rain is less than normal level (El Niño); index < -0.5, meaning the rain is more than normal level (La Niña)

2/ 2020-2022 forecast by Krungsri Research

Source: OAE, National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)

▲ โครงการ / มาตรการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง ปี 2562-2563

- 1) โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังปี 2562/2563: มติคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2562 เรื่องการประกันรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังด้วยวงเงินรวม 9,671.6 ล้านบาท มีเกษตรกรที่มีสิทธิจำนวน 5.2 แสนราย โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - **ผู้มีสิทธิ ราคา และปริมาณ** เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังทั่วประเทศในปีเพาะปลูก 2562/63 ณ หักมันสดเชื้อแป้ง 25% กำหนดราคาเป้าหมายที่ กิโลกรัมละ 2.50 บาท ให้สิทธิไม่เกินครัวเรือนละ 100 ตัน
 - **เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับเงินส่วนต่าง** เกษตรกรทุกรายที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูก และแจ้งระยะเวลาเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับกรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - **เงื่อนไขการใช้สิทธิ** เกษตรกร 1 ครัวเรือน ใช้สิทธิได้ไม่เกิน 100 ตัน และไม่ซ้ำแปลง
 - **การชดเชยส่วนต่าง** ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะโอนเงินชดเชยส่วนต่างระหว่าง ราคาเป้าหมายกับราคาตลาด (ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง) เข้าบัญชีเกษตรกรโดยตรง
 - **ระยะเวลาดำเนินการ** แบ่งเป็น (1) ช่วงเวลาขึ้นทะเบียน 1 ต.ค. 2561 เป็นต้นมา (2) ระยะเวลาใช้สิทธิใช้สิทธิได้ในช่วงการเก็บเกี่ยวที่ระบุไว้ในทะเบียนเกษตรกร โดยรัฐบาลจะจ่ายเงินส่วนต่างครั้งแรกในวันที่ 1 ธ.ค. 2562 และจ่ายต่อไปทุกวันที่ 1 ของเดือน เป็นเวลา 12 เดือน สำหรับเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวก่อนวันที่ 1 ธ.ค. 2562 ให้มีสิทธิรับเงินชดเชยในวันที่ 1 ธ.ค. 2562 และ (3) ระยะเวลาโครงการ 1 ต.ค. 2562 - 31 ธ.ค. 2563
- 2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกมันสำปะหลัง: ธ.ก.ส. มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดสรรสินเชื่อเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาการผลิตและลดต้นทุนของเกษตรกรโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยจัดสรรสินเชื่อจำนวน 5,000 ราย แต่ละรายจะได้ไม่เกิน 230,000 บาท วงเงินสินเชื่อรวมทั้งสิ้น 1,150 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ 3.875% ต่อปี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 24 เดือน
- 3) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร: ธ.ก.ส. มีหน้าที่ในการจัดสรรสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกรที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับมันสำปะหลัง หรือสถาบันเกษตรกรที่มีสมาชิกประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์คือนำเงินไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการรวบรวมหรือซื้อมันสำปะหลังสด มันเส้น เพื่อไปจำหน่ายต่อ หรือแปรรูป เพื่อใช้ดูดซับปริมาณผลผลิตในช่วงล้นตลาด วงเงินจัดสรรสำหรับโครงการอยู่ที่ 1.5 พันล้านบาท โดยมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ 1% ต่อปี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือน
- 4) โครงการส่งเสริมการใช้มันสำปะหลังในประเทศ: โครงการพัฒนาการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพและอุตสาหกรรมอาหาร
- 5) โครงการเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง: โครงการที่สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายแอลกอฮอล์ที่ผลิตจากมันสำปะหลังและกากน้ำตาลซึ่งมีตลาดรองรับที่จำกัด โดยเฉพาะการผลิตเอทานอลที่มาจากมันสำปะหลัง ซึ่งในปี 2560-2562 สามารถดูดซับมันสำปะหลังได้เพียง 2.8 ล้านตันต่อปีเท่านั้น และเพื่อให้เกิดการใช้มันสำปะหลังและพืชเกษตรในการผลิตแอลกอฮอล์ จึงต้องมีการแก้ไขข้อจำกัดใน พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 เพื่อเปิดช่องทางให้โรงงานเอทานอลที่ใช้สินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบสามารถผลิตและจำหน่ายเอทานอลให้แก่อุตสาหกรรมอื่นได้นอกจากการใช้เป็นเชื้อเพลิง
- 6) มาตรการดูแลความเป็นธรรมในการซื้อขายมันสำปะหลัง: กำหนดให้มีมาตรการการตรวจสอบคุณภาพ การหักน้ำหนักสิ่งเจือปน การกำหนดให้โรงงานมันเส้นและแป้งมันมีเครื่องร่อนสิ่งเจือปนก่อนรับซื้อ รวมถึงการแสดงราคารับซื้อ
- 7) มาตรการบริหารจัดการการนำเข้าส่งออก: กรมการค้าต่างประเทศต้องมีมาตรการกำกับดูแล มาตรการตรวจสอบคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

▲ แนวทางการดำเนินการของคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) เกี่ยวกับการบริหารจัดการอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง

- 1) มาตรการแจ้งการถือครองมันสำปะหลัง: ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ หรือผู้ครอบครองมันสำปะหลังตั้งแต่เดือนละ 15 ตันขึ้นไป จะต้องแจ้งชื่อ ชนิด ราคาซื้อ ราคาจำหน่าย ปริมาณที่มีอยู่ ปริมาณการซื้อ ปริมาณการจำหน่าย ปริมาณการได้มา ปริมาณการใช้ ปริมาณคงเหลือ สถานที่เก็บ และจัดทำบัญชีคุมสินค้า
- 2) มาตรการควบคุมการขนย้าย: ห้ามมิให้บุคคลใดขนย้ายมันสำปะหลังหรือมันเส้นที่มีปริมาณครั้งละตั้งแต่ 10 ตันขึ้นไป เข้าหรือออกจากพื้นที่ 12 จังหวัดที่กำหนด ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากประธาน กกร. ระดับจังหวัดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย
- 3) การกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการรับซื้อ และการแสดงราคาซื้อหัวมันสำปะหลังสดตามเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้ง: ผู้ประกอบการลานมัน โรงแป้งหรือโรงงานเอทานอลหากพบว่ามันสำปะหลังที่รับซื้อมีเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งต่ำกว่าที่กำหนด ผู้ประกอบการสามารถปรับลดราคาซื้อได้ไม่เกินกิโลกรัมละ 0.05 บาท/เปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งที่ลดลงทุก 1% ในทางตรงกันข้ามหากเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งสูงกว่าที่กำหนด ผู้ประกอบการก็สามารถปรับเพิ่มราคาซื้อได้ไม่น้อยกว่ากิโลกรัมละ 0.05 บาทต่อเปอร์เซ็นต์เชื้อแป้งที่เพิ่มขึ้นทุก 1%
- 4) เพิ่มต้นพันธุ์และท่อนพันธุ์มันสำปะหลังในรายการสินค้าควบคุม: เพื่อควบคุมการขนย้ายเข้ามาหรือออกจากพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค โดยต้องระบุพื้นที่ที่ต้องขออนุญาตการขนย้ายหรือท้องที่ที่ต้องห้ามขนย้ายเพื่อเป็นการป้องกัน และหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคไวรัสใบด่างมันสำปะหลังไม่ให้กระจายไปพื้นที่อื่น

▲ **มุมมองวิจัยกรุงศรี:** คาดว่าผู้ผลิตผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังขั้นต้นจะเผชิญภาวะการแข่งขันด้านราคาที่ยืนยงจากพืชอาหารทดแทนและเสี่ยงต่อภาวะขาดทุน ขณะที่ผู้ผลิตมันสำปะหลังดัดแปรซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงน่าจะมีโอกาสทำกำไรได้ต่อเนื่อง

- **ผู้ผลิตมันสำปะหลังอัดเม็ด:** ผลประกอบการมีความเสี่ยงที่จะขาดทุน จากความต้องการในตลาดส่งออกที่ยังคงซบเซา
- **ผู้ผลิตมันเส้น:** ผลประกอบการมีแนวโน้มลดลง ตามการหดตัวของตลาดจีน และการแข่งขันที่รุนแรงจากสินค้าทดแทนในตลาดโลก อีกทั้งแนวโน้มการแย่งชิงวัตถุดิบเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรมอาจทำให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง อย่างไรก็ตาม ความต้องการใช้มันเส้นในการผลิตเอทานอลซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงและมีศักยภาพในการเติบโตตามความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงชีวภาพ จะช่วยชดเชยรายได้ของผู้ประกอบการได้บางส่วน
- **ผู้ผลิตแป้งมันสำปะหลังดิบ:** ผลประกอบการมีแนวโน้มทรงตัว ความต้องการใช้ในประเทศได้รับปัจจัยหนุนจากการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม แต่ธุรกิจเผชิญแรงกดดันจากตลาดจีนที่ซบเซาและการแข่งขันรุนแรงจากแป้งธัญพืชชนิดอื่น
- **ผู้ผลิตแป้งมันสำปะหลังดัดแปร:** ผลประกอบการยังคงขยายตัวดี ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมขึ้นปลายในทวีปเอเชีย อาทิ เครื่องสำอาง อาหารและยา รวมถึงการขยายตลาดส่งออกไปยังตลาดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ
- **ผู้ค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง:** ผู้ค้าจะสามารถรักษาระดับผลประกอบการในระดับปกติ โดยคาดว่าความต้องการใช้มันสำปะหลังทั้งในประเทศและตลาดส่งออกจะเติบโตต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ประกอบการยังสามารถรักษามารจินได้
- **เกษตรกรชาวสวนมันสำปะหลัง:** ยังเผชิญความเสี่ยงจากการถูกกดราคารับซื้อหัวมันสดจากผู้ผลิตผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ขณะที่ต้นทุนการเพาะปลูกมีทิศทางทรงตัวทำให้มามีแนวโน้มอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังได้รับปัจจัยสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ อาทิ โครงการประกันรายได้ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ มาตรการอุดหนุนปริมาณผลผลิต ขณะที่ความต้องการวัตถุดิบหัวมันสดจากภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง

วิจัยกรุงศรี

ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ

พรพรรณ โภคย์สุพิศตร์

ผู้บริหารสายงานวิจัยและหัวหน้าทีมวิจัยเศรษฐกิจ

ผู้บริหารฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม

ทีมวิจัยเศรษฐกิจ

- สุจิต ชัยวิชญชาติ
- จุไรลักษณ์ พลศรี
- สร้อยสนธิ์ หล่อสุวรรณกุล
- สถิตย์ แดงสัต์ย์
- ลูกหิน วราโชติเศรษฐ์

ผู้บริหารทีมวิจัยเศรษฐกิจมหภาค

เศรษฐกิจอาวุโส (พยากรณ์ตัวเลขเศรษฐกิจ)

เศรษฐกิจอาวุโส (เศรษฐกิจภูมิภาค)

เศรษฐกิจอาวุโส (เศรษฐกิจภูมิภาค)

เศรษฐกิจ

ทีมวิจัยอุตสาหกรรม

- ศรันต์ สุนันท์สถาพร
- ธเนศ มหัทธนาลัย
- ดร.อมาตย์ มากนวล
- พูลสุข นิลกิจศรานนท์
- ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์
- พุทธชาติ ลุนคำ
- วรรณภา ยงพิศาลภพ
- พัชรา กลิ่นชวนชื่น
- ชัยวัช ไชวเจริญสุข
- อภิญา ขนุนทอง

ผู้บริหารทีมวิจัยอุตสาหกรรม

นักวิเคราะห์อาวุโส (Steel, Medical Devices)

นักวิเคราะห์อาวุโส (Construction Contractors)

นักวิเคราะห์อาวุโส (Healthcare, Mobile Operators)

นักวิเคราะห์อาวุโส (Transport & Logistics)

นักวิเคราะห์อาวุโส (Power Generation, Modern Trade, Chemicals)

นักวิเคราะห์ (Hotels, Construction Materials, Industrial Estate)

นักวิเคราะห์ (Automobile, Electronics & Electrical Appliances, Food & Beverages)

นักวิเคราะห์ (Real Estate)

นักวิเคราะห์ (Agriculture)

นักวิเคราะห์ (Energy, Petrochemicals)

ทีมพัฒนางานวิจัย

- ดร.พิมพ์นารา หิรัญกุล
- ตลัปลักษณ์ ธนดิษฐ์สุวรรณ
- รชฏ เลียงจันทร์
- อามากร นพรัตน์ภรณ์
- ชุติภา คลังจตุรเวทย์

นักวิเคราะห์อาวุโส

นักวิเคราะห์อาวุโส (Financial Sectors)

นักวิเคราะห์

นักวิเคราะห์

นักวิเคราะห์

ทีมบริหารระบบข้อมูลวิจัย

- สุวัชนี สมประสงค์
- ธมณ เสริญสุขสกุล
- เชิดศักดิ์ ศรีชัยตัน
- วงศกร แก้วอุดทั้ง

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เจ้าหน้าที่ระบบข้อมูลวิจัย

เจ้าหน้าที่ระบบข้อมูลวิจัย

สนใจสมัครรับอีเมลได้ที่ krungsri.research@krungsri.com

คำสงวนสิทธิ์

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชนที่น่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามวิจัยกรุงศรีมิอาจรับรองความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลดังกล่าวได้ ทั้งนี้ขอคิดเห็นที่ปรากฏเป็นความคิดเห็นของวิจัยกรุงศรี ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับ บมจ. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และของสวนสิทธินในการเปลี่ยนแปลงความเห็น หรือประมาณการต่างๆ โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า